

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

КИРИЛЮК ІРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК [342.9.03 : 347.956] (477)

**ПРАВО НА АПЕЛЯЦІЙНЕ ОСКАРЖЕННЯ ПОСТАНОВИ
В АДМІНІСТРАТИВНОМУ СУДОЧИНСТВІ УКРАЇНИ**

12.00.07 «Адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право»

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Київ – 2017

Дисертацією є рукопис

Роботу виконано у Харківському національному університеті внутрішніх справ
Міністерства внутрішніх справ України

Науковий керівник

доктор юридичних наук, доцент
Теремецький Владислав Іванович,
Державний вищий навчальний заклад
«Університет менеджменту освіти»
Національної академії педагогічних наук України,
професор кафедри університетської освіти і права

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент
Ігонін Руслан Владиславович,
Вищий навчальний заклад
«Київський міжнародний університет»,
завідувач кафедри публічно-правових дисциплін

кандидат юридичних наук
Вікторчук Марія Василівна,
Національний університет водного господарства
та природокористування,
асистент кафедри спеціальних
юридичних дисциплін

Захист відбудеться «04» грудня 2017 року о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.004.16 у Національному університеті біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 15, навчальний корпус № 3, кімната 301

З дисертацією можна ознайомитися у науковій бібліотеці Національного університету біоресурсів і природокористування України за адресою: 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 13, навчальний корпус № 4, кімната 41а

Автореферат розіслано «03» листопада 2017 року

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. В. Гафурова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. У 2005 році з прийняттям Кодексу адміністративного судочинства України визначено адміністративну юрисдикцію, повноваження адміністративних судів щодо розгляду адміністративних справ, порядок звернення до адміністративних судів та процедуру здійснення адміністративного судочинства. Водночас поява законодавства про апеляційне оскарження постанов в адміністративному судочинстві та його постійне оновлення, зокрема розроблення й обговорення проекту Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України № 6232 від 23.03.2017 р., спричинило необхідність введення до категоріального апарату теорії адміністративного процесу нових понять, усунення неузгодженостей і суперечностей процесуальних норм з метою забезпечення однакового правозастосування та тлумачення його положень.

Крім того, щороку кількість осіб, які звертаються за захистом до судів адміністративної юрисдикції зростає. На розгляді місцевих судів упродовж 2016 року перебувало 101,2 тис. позовних заяв, заяв, клопотань, подань, судових доручень та справ, що розглядаються в порядку адміністративного судочинства, що на 4 % більше порівняно з 2015 роком (97,3 тис.). Із загальної кількості розглянутих адміністративних справ (понад 55,6 тис.) 86,6 % розглянуто з ухваленням постанови. Тому виникає необхідність у подальшому зміцненні довіри особи до судової влади, вдосконаленні інституту судового захисту, найбільш ефективним способом якого є можливість звернення до апеляційної інстанції. З урахуванням цього актуальним залишається питання процесуального порядку здійснення права на апеляційне оскарження постанови та додаткових механізмів його реалізації у вітчизняному адміністративному судочинстві, що й зумовило вибір теми наукового дослідження.

Теоретичні та практичні аспекти реалізації права на апеляційне оскарження судових рішень досліджували О. В. Батрин, В. Л. Головков, К. В. Гусаров, Е. Ф. Демський, Ю. В. Даниляк, О. С. Кашка, Н. Д. Квасневська, О. М. Нечитайло, О. В. Подгрудкова, С. В. Потапенко, І. К. Севастьяник, В. І. Теремецький, О. В. Фролова, Є. А. Чернушенко та інші вітчизняні і зарубіжні науковці.

Особливо слід виділити фундаментальні праці вчених, які розглядали інститут апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві України, а саме Ю. В. Георгієвського «Адміністративна юстиція» (2004 р.), Р. О. Кукурудза «Апеляція в адміністративно-юрисдикційному процесі: питання теорії та практики» (2010 р.), Є. О. Сорочка «Інститут оскарження в адміністративно-деліктному процесі України» (2012 р.), К. Ю. Пуданс-Шушлебіню «Суб'єкт владних повноважень як відповідач у справах адміністративної юрисдикції» (2013 р.), М. М. Глуховері «Апеляційне провадження в адміністративному судочинстві України» (2015 р.), Д. Ю. Цихоні «Оскарження судових рішень, ухвалених судами першої інстанції» (2015 р.), Н. Д. Квасневської «Адміністративно-правове забезпечення реформування судоустрою, судочинства та суміжних правових інститутів в

Україні» (2016 р.), М. І. Пипяка (Адміністративний суд в системі державних органів України (2016 р.).

Безумовно, результати вказаних наукових досліджень мають важливе значення для науки адміністративного процесуального права. Однак, в умовах реформування судової системи України, питання апеляційного оскарження постанови в адміністративному судочинстві не отримало належного висвітлення і тому потребує наукового вивчення та пошуку концептуальних підходів удосконалення механізму його реалізації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до п. 4 розділу 1, п. 11 і 13 розділу 2 Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2016–2020 рр., схвалених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 3 березня 2016 року, п. 2.11 та 2.12 Пріоритетних напрямів наукових досліджень Харківського національного університету внутрішніх справ на період 2016–2019 рр., схвалених Вченою радою Харківського національного університету внутрішніх справ від 23 лютого 2016 року (протокол № 2), а також у рамках науково-дослідних тем Харківського національного університету внутрішніх справ на 2014–2018 рр.: «Законотворча та законодавча діяльність в Україні» (номер державної реєстрації 0113U008189) та «Реалізація та удосконалення адміністративного законодавства України» (номер державної реєстрації 0113U008197).

Мета та завдання дослідження. Мета дисертаційного дослідження полягає в тому, щоб на основі системного аналізу положень теорії адміністративного процесуального права, вітчизняного й зарубіжного законодавства, практики його застосування визначити сутність та особливості реалізації права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України та сформулювати науково обґрунтовані висновки, пропозиції і рекомендації, спрямовані на його удосконалення.

Відповідно до поставленої мети визначено такі основні завдання:

- з'ясувати сутність права на апеляційне оскарження постанови;
- розмежувати передумови виникнення від умов реалізації права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України;
- розкрити зміст та співвідношення об'єкта і предмета апеляційного оскарження постанови в адміністративному судочинстві України;
- охарактеризувати суб'єктів апеляційного оскарження постанови в адміністративному судочинстві України;
- розглянути вимоги, що ставляться до апеляційної скарги у вітчизняному адміністративному процесі;
- проаналізувати порядок і строк апеляційного оскарження постанови у адміністративних справах та розробити пропозиції щодо вдосконалення їх правового регулювання;
- запропонувати напрями вдосконалення додаткових механізмів реалізації права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини у сфері реалізації права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України.

Предмет дослідження – право на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України.

Методи дослідження. Методологічною основою дисертації є сукупність філософських (діалектичний), загальнонаукових (формально-логічний, метод аналізу та синтезу, системний метод) і спеціально-правових (історико-правовий, формально-юридичний, порівняльно-правовий) методів наукового пізнання, застосування яких зумовлене особливостями реалізації права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України. Діалектичний метод становить методологічну основу дисертації та застосований при з'ясуванні правової природи права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України та визначення сутності і значення додаткових механізмів реалізації вказаного права (розділ 3). Завдяки формально-логічному методу сформульовано понятійно-категоріальний апарат дослідження, зокрема визначено поняття «передумови виникнення права», «умови реалізації права», «заперечення на апеляційну скаргу», «відмова від апеляційної скарги» (підрозділи 1.2, 3.3, 3.4). Метод аналізу покладено в основу вивчення наукового доробку вчених-процесуалістів за темою дослідження, а також визначення прогалин і суперечностей у положеннях Кодексу адміністративного судочинства України, що врегульовують відносини у сфері реалізації права на апеляційне оскарження постанови. За допомогою методу синтезу виділено основні структурні елементи апеляційної скарги, з'ясовано їх сутність і зміст (підрозділ 2.1). Системний метод сприяв поділу третіх осіб, що беруть участь у справі (підрозділ 1.4), класифікації видів заяв про приєднання до апеляційної скарги (підрозділ 3.1), визначенню різновидів відмови від апеляційної скарги (підрозділ 3.4). Історико-правовий метод застосовано під час розгляду історичних передумов виникнення права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України (підрозділ 1.1). Формально-юридичний метод використано при визначенні вимог, що ставляться до апеляційної скарги у вітчизняному адміністративному судочинстві (підрозділ 2.1). Порівняльно-правовий метод дав можливість здійснити порівняльний аналіз норм Кодексу адміністративного судочинства України, відповідних положень Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України та адміністративно-процесуального законодавства зарубіжних держав у сфері реалізації права на апеляційне оскарження судових рішень.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є одним із перших системних досліджень теоретичних і практичних проблем реалізації права апеляційного оскарження постанови в адміністративному судочинстві України. За результатами проведеного дослідження сформульовано низку наукових положень та висновків, запропонованих особисто здобувачем. Основні з них такі:

вперше:

– запропоновано розглядати осіб, про права чи обов'язки яких безпосередньо вказано в мотивувальній або резолютивній частині судового рішення суду першої інстанції, та котрі до ухвалення постанови судом не брали участі у справі, як окремий вид третіх осіб, та передбачити в законодавстві їх процесуальний статус;

– доведено необхідність обмеження права суду апеляційної інстанції на поновлення пропущеного строку апеляційного оскарження чітко визначеними межами (двадцять днів для постанови суду та десять днів для ухвали суду з дня вручення їх повного тексту), що сприятиме уникненню тривалого очікування отримання кінцевого результату судового захисту прав і законних інтересів учасників апеляційного провадження в адміністративному судочинстві України;

– з метою усунення протиріч між теорією адміністративного процесу та правозастосовною діяльністю щодо можливості оскарження ухвали про повернення апеляційної скарги, постановленої у зв'язку з відкликанням апеляційної скарги, а також вироблення єдиної судової практики з цього питання, обґрунтовано необхідність закріплення у статті 193 Кодексу адміністративного судочинства України положення, згідно з яким ухвала про повернення апеляційної скарги, постановлена у зв'язку з відкликанням такої апеляційної скарги, не підлягає касаційному оскарженню;

– обґрунтовано наявність таких структурних елементів апеляційної скарги в адміністративному судочинстві України, як вступна, описова, мотивувальна, прохальна, документальна частини та охарактеризовано їх зміст;

– охарактеризовано додаткові механізми реалізації права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України, а саме: досліджено зміст та проблематику норм Кодексу адміністративного судочинства України, що регулюють питання приєднання, доповнення та зміни апеляційної скарги, визначено процесуально-правове значення заперечення на апеляційну скаргу, проаналізовано правові положення щодо відкликання апеляційної скарги та відмови від неї, а також розглянуто проект Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України на предмет доцільності внесення запропонованих ним змін в контексті теми дослідження;

удосконалено:

– визначення поняття права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві як суб'єктивного права кожної особи, гарантованої державою системи правомочностей (можливостей) на розсуд кожної особи задовольняти інтереси, передбачені об'єктивним правом шляхом вчинення процесуальних дій в конкретній справі, з метою перевірки законності й обґрунтованості рішення суду першої інстанції;

– наукову думку щодо законодавчого закріплення положення про підтвердження прав прокурора, який набуває статусу позивача, довіреністю органу, уповноваженого державою здійснювати відповідні функції у спірних правовідносинах;

– обґрунтування необхідності розмежування права на апеляційне оскарження постанови та права на подання апеляційної скарги в адміністративному судочинстві через з'ясування сутності та процесуального значення цих правових категорій;

– наукову позицію, що апеляційна скарга повинна подаватися безпосередньо до суду апеляційної інстанції, що сприятиме: 1) утвердженню принципів доступності правосуддя та справедливого судового розгляду; 2) зменшенню можливих ризиків щодо затягування передачі матеріалів справи судом першої інстанції до суду апеляційної інстанції або вчинення інших дій, що можуть негативно вплинути на перебіг апеляційного провадження; 3) розвантаженню роботи суду першої інстанції щодо підготовки апеляційних скарг і матеріалів справи для їх передачі до апеляційної інстанції у чітко визначені строки;

– визначення заперечення на апеляційну скаргу в адміністративному судочинстві України слід розуміти як процесуально-правову можливість особи реалізувати своє право на судовий захист, надавши письмово або усно обґрунтовані пояснення (матеріально- та/або процесуально-правового характеру), на підставі яких повністю або частково спростовуються зміст і вимоги апеляційної скарги та містяться доводи, що підтверджують законність і обґрунтованість судового рішення, ухваленого судом першої інстанції;

– процесуальний механізм подання доповнень та змін до апеляційної скарги, зазначивши, що особа, яка подає доповнення і зміни до апеляційної скарги, надсилає іншим учасникам судового розгляду їх копії та копії доданих документів, а також такі доповнення і зміни до апеляційної скарги не приймаються до розгляду та повертаються апеляційним адміністративним судом, якщо до таких доповнень і змін не додано доказів надсилання їх копії іншим учасникам судового розгляду;

– поняття відмови від апеляційної скарги в адміністративному судочинстві України та вказано, що це процесуальні дії особи, яка вважає недоцільним продовжувати подальше апеляційне оскарження судового рішення суду першої інстанції, тому повністю або частково відмовляється від реалізації використаного нею права апеляційного оскарження судового рішення у процесі апеляційного розгляду справи;

дістали подальшого розвитку:

– положення, що зміст права на апеляційне оскарження постанови має комплексний характер, зокрема, включає: 1) закріплену законом можливість особи звернутися до суду з вимогою про захист її порушеного права; 2) право на законне та обґрунтоване судове рішення; 3) заборону делегування функцій судів іншим органам; 4) можливість обґрунтування в суді своїх вимог, що ґрунтується на принципі змагальності;

– наукове твердження щодо помилковості віднесення деякими вченими (М. М. Глухочера, О. А. Ломакіна, Т. В. Степанова) строку подання апеляційної скарги; дотримання форми і змісту апеляційної скарги; сплату судового збору тощо до формальних передумов виникнення права на апеляційне оскарження постанови, адже вони є умовами реалізації такого права, недотримання яких не призводить до його втрати;

– пропозиція щодо необхідності під час відкликання апеляційної скарги чи відмови від неї або за наявності інших причин, що виключають розгляд справи по суті, надавати заяві про приєднання до апеляційної скарги самостійне процесуальне значення, якщо вона подана в межах строку апеляційного оскарження та за її подання сплачено судовий збір;

– наукова позиція щодо необхідності збільшення строку апеляційного оскарження з відповідним обґрунтуванням змін до положень статті 186 Кодексу адміністративного судочинства України з метою гармонізації та уніфікації вітчизняного процесуального законодавства, скорочення подання численних клопотань про поновлення строку апеляційного оскарження та розвантаження роботи судів першої інстанції.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у дисертації положення можуть бути використані: у науково-дослідній сфері – для подальшого розроблення теоретико-правових проблем реалізації права апеляційного оскарження постанови в адміністративному судочинстві України; у правотворчій діяльності – для вдосконалення положень чинного Кодексу адміністративного судочинства України та відповідних положень проекту Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України; у правозастосовній сфері – для поліпшення практичної діяльності працівників органів суду, прокуратури та адвокатури при реалізації права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження у практичну діяльність Вищого адміністративного суду України від 12.06.2017 р. та Окружного адміністративного суду м. Києва від 11.04.2017 р.); у навчальному процесі – під час укладання підручників, навчальних посібників та проведення занять із дисциплін «Адміністративне право та процес», «Сучасні проблеми адміністративного права та адміністративного процесу» (акт впровадження результатів дисертаційного дослідження в навчальний процес Харківського національного університету внутрішніх справ від 05.05.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження виконано здобувачем особисто та становить самостійну розробку з обраної теми. Основні положення, висновки та пропозиції, які визначають наукову новизну та виносяться на захист, сформульовано й обґрунтовано здобувачем особисто. Ідеї та розробки, що належать співавторам наукових публікацій за темою дисертації, здобувачем не використовувались. В опублікованій у співавторстві науковій праці особистим внеском здобувача є аналіз теоретичних поглядів щодо сутності та видів передумов виникнення права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України.

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні положення, висновки й практичні рекомендації, викладені у дослідженні, обговорювалися на засіданнях кафедри загальноправових дисциплін Харківського національного університету внутрішніх справ, а також доповідалися на міжнародних, всеукраїнських і регіональних наукових та науково-практичних конференціях, зокрема: «Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави» (м. Харків, 2014 р.); «Юридична освіта та

юридична наука в Україні: витоки, сучасність, перспективи» (м. Запоріжжя, 2014 р.); Черкаські правові читання (м. Черкаси, 2014 р.); «Дотримання прав людини: сучасний стан правового регулювання та перспективи його вдосконалення» (м. Київ, 2015 р.); «Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення» (м. Київ, 2015 р.), «Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку» (м. Кривий Ріг, 2017 р.), «Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку» (м. Київ, 2017 р.).

Публікації. Основні положення дисертації викладено у 14 наукових працях, з яких 5 статей у наукових фахових виданнях України, стаття у науковому фаховому виданні України, включеному до міжнародних наукометричних баз даних, стаття у науковому виданні іншої держави та 7 тез наукових доповідей.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотацій, вступу, трьох розділів, що включають десять підрозділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 247 сторінок. Список використаних джерел налічує 255 найменувань.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, планами, темами, визначено мету, завдання, об'єкт, предмет і методологічну основу дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їх апробацію та публікації за темою дисертації.

Розділ 1 **«Загальна характеристика права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві»** складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 **«Сутність права на апеляційне оскарження постанови»** здійснено ґрунтовний аналіз висловлених у науковій літературі точок зору (М. М. Глухочеря, В. В. Горкава, Є. О. Сорочко та ін.) щодо сутності права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України та сформульовано авторське визначення цієї правової категорії. Вказано, що право особи на апеляційне оскарження постанови – це можливість подання апеляційної скарги та вчинення учасником процесу в конкретній адміністративній справі процесуальних дій, передбачених адміністративно-процесуальним законодавством, що спрямовані на захист його прав і законних інтересів або прав і законних інтересів особи, яку він представляє, з метою перевірки законності й обґрунтованості постанови, ухваленої судом першої інстанції. З'ясовано, що сутність права апеляційного оскарження постанови відображається в його правомочностях, а саме: 1) подавати до суду апеляційну скаргу, доповнення і зміни до неї; 2) вимагати прийняття судом першої та апеляційної інстанції апеляційної скарги, поданої особою, її представником;

3) вимагати розгляду апеляційної скарги в суді та ухвалення судом апеляційної інстанції рішення за результатами розгляду апеляційної скарги.

Наголошено, що право на апеляційне оскарження в адміністративному судочинстві розглядається в нерозривному зв'язку з правом на судовий захист.

Розглянуто історію виникнення та розвиток права на апеляційне оскарження постанови в Україні та запропоновано виділяти такі періоди: перший – безапеляційний (з часів існування Київської Русі до 1471 р.); другий – зародження інституту апеляційного оскарження (з 1471 р. до 1919 р.); третій – занепад інституту апеляційного оскарження (з 1919 р. до 2002 р.); четвертий – запровадження та розвиток інституту апеляційного оскарження в незалежній Україні (з 2002 року до сьогодні).

У підрозділі 1.2 *«Передумови виникнення та умови реалізації права на апеляційне оскарження постанови»* зазначено, що право на апеляційне оскарження постанови може бути реалізоване відповідними суб'єктами з одночасним дотриманням суб'єктивних і об'єктивних передумов.

Наголошено на необхідності розмежовувати поняття «передумови» й «умови» апеляційного оскарження постанови. Так, передумови апеляційного оскарження – це ті обставини, з якими закон пов'язує виникнення права на оскарження, а реалізація зазначеного права залежить від дотримання особою процесуальних умов, передбачених законодавством. До таких умов належить дотримання вимог щодо процесуальної форми та порядку звернення до суду, а саме: 1) встановленої законом форми і змісту апеляційної скарги; 2) направлення іншим сторонам, які беруть участь у справі, копії апеляційної скарги і доданих до неї документів (підтвердженням направлення можуть бути поштові квитанції й інші документи, про прийом поштового відправлення, підпис про одержання копії скарги тощо); 3) сплата судового збору; 4) оформлення повноважень представника у випадку подання апеляційної скарги від імені особи, що бере участь у справі тощо.

У підрозділі 1.3 *«Об'єкт, предмет та межі апеляційного оскарження постанови»* встановлено, що об'єктом апеляційного оскарження є судові рішення першої інстанції, яке, на думку особи, котра подає апеляційну скаргу, містить несприятливі для неї наслідки вирішення публічно-правового спору. Обґрунтовано важливість розмежування таких термінів, як «судове рішення», «рішення суду», «судова постанова», «ухвала суду».

Доведено, що апеляційне оскарження постанови має подвійний предмет – судові помилки з питань факту та права, які тісно взаємопов'язані.

Наголошено, що в Кодексі адміністративного судочинства України використовуються такі терміни як «межі перегляду судом апеляційної інстанції», «межі доводів апеляційної скарги», «межі апеляційної скарги» (ст. 195 Кодексу адміністративного судочинства України), утім відсутнє їх визначення. Встановлено, що межі апеляційної скарги та межі доводів апеляційної скарги є критеріями, що характеризують межі перегляду судом апеляційної інстанції, а термін «межі перегляду судом апеляційної інстанції» є узагальнюючим щодо вказаних.

У підрозділі 1.4 «Загальна характеристика суб'єктів апеляційного оскарження постанови» з'ясовано, що подати апеляційну скаргу з метою оскарження постанови може суб'єкт, який відповідно до закону має право на оскарження судового рішення, а саме сторона чи особа, яка бере участь у справі, особа, яка не брала участі у справі, але суд вирішив питання про її права та обов'язки. Зауважено, що поняття «особи, які беруть участь у справі» не тотожне поняттю «учасники адміністративного процесу».

Суттєвими ознаками осіб, які беруть участь у справі, є: участь у процесі від свого імені; наявність юридичної заінтересованості; вчинення дій, спрямованих на виникнення, розвиток і закінчення процесу в будь-якій його стадії (в рамках наданих законом прав і обов'язків). Особи, котрі беруть участь у справі, наділяються правом на подання апеляційної скарги незалежно від того чи брали вони фактичну участь у розгляді справи в суді першої інстанції чи ні. Достатнім є їх вступ чи залучення до судового процесу.

Встановлено, що поняття «особи, які беруть участь у справі» охоплюється поняттям «учасники адміністративного процесу».

Охарактеризовано спільні та відмінні ознаки третіх осіб, що не заявляють самостійних вимог на предмет спору та осіб, які не беруть участь у справі, але суд вирішив питання про їх права та обов'язки.

Розділ 2 «Процесуальний порядок реалізації права на апеляційне оскарження постанови» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «Вимоги до апеляційної скарги» запропоновано статтю 187 Кодексу адміністративного судочинства України, в якій закріплюються вимоги до форми та змісту апеляційної скарги, викласти в новій редакції, доповнивши її чітким переліком відомостей, котрі повинні зазначатися особою, яка подає апеляційну скаргу, та учасниками судового розгляду. Наголошено, що правильне складання апеляційної скарги як за формою, так і за змістом, опис всіх обставин, доводів та доказів, а також подання необхідних матеріалів, що підтверджують позицію апелянта у справі є важливим етапом під час оскарження постанови суду першої інстанції в адміністративному судочинстві України.

Визначено, що апеляційна скарга у адміністративному процесі складається з таких структурних елементів: вступна (зазначається назва суду апеляційної інстанції, суду першої інстанції, що ухвалив оскаржуване судові рішення, учасники судового розгляду та їх реквізити, передбачені у ст. 187 Кодексу адміністративного судочинства України, номер справи, дата ухвалення судового рішення, що оскаржується), описова (вказуються мотивувальна частина рішення суду першої інстанції, зокрема, чітко описуються правові норми та факти, якими керувався суд першої інстанції під час ухвалення судового рішення, викладаються контраргументи особи, яка подала апеляційну скаргу, із зазначенням обставин, що досліджувалися в судовому процесі та доказів, котрі містяться в матеріалах справи), мотивувальна (наводяться норми процесуального та матеріального права, що підтверджують правову позицію апелянта, та були порушені судом першої інстанції під час ухвалення оскаржуваного судового рішення), прохальна (викладаються вимоги особи, яка

подала апеляційну скаргу, до апеляційного адміністративного суду щодо можливих дій у зв'язку з оскаржуваним судовим рішенням, наприклад, скасувати постанову суду першої інстанції та ухвалити нову, скасувати постанову суду і залишити позовну заяву без розгляду або закрити провадження у справі тощо (ст. 198 Кодекс адміністративного судочинства України) та документальна (містить перелік документів, що подаються до апеляційного адміністративного суду разом з апеляційною скаргою, дату її складання, підпис та прізвища, ім'я та по батькові особи, яка подає апеляційну скаргу).

У підрозділі 2.2 *«Особливості порядку та строків апеляційного оскарження постанов в адміністративних справах»* вказано, що строк апеляційного оскарження постанови в адміністративному судочинстві – це встановлений Кодексом адміністративного судочинства України проміжок часу, протягом якого особа може реалізувати своє право на апеляційне оскарження постанови суду першої інстанції, котре, на думку цієї особи, є незаконним і необґрунтованим, тобто ухваленим з порушенням норм матеріального та/або процесуального права.

Підкреслено, що апеляційний строк має родове значення і включає в себе такі види строків: строк подання апеляційної скарги, строк для дій адміністративного суду першої інстанції після одержання апеляційної скарги і строк розгляду апеляційної скарги адміністративним судом апеляційної інстанції, що також включає строк реєстрації адміністративної справи в апеляційному суді, перевірку поданої скарги на відповідність вимогам закону, строк підготовки справи до судового розгляду, безпосередній розгляд справи по суті, а також строк, протягом якого рішення апеляційної інстанції оформляється в остаточній формі.

Зроблено висновок, що для уникнення та запобігання настанню випадків зловживання подання клопотань про порушення строків на апеляційне оскарження постанови, особами, котрі брали участь у справі, і тими, що не брали участі у справі, але суд першої інстанції вирішив питання про їх права та обов'язки у своїй постанові, забезпечення стабільності ухвалення постанов та своєчасність розгляду адміністративних справ в апеляційній інстанції, гармонізації та уніфікації вітчизняного процесуального законодавства, доцільно збільшити строк апеляційного оскарження та передбачити, що апеляційна скарга на постанову суду подається протягом двадцяти днів, а на ухвалу суду – протягом десяти днів з дня його (її) проголошення.

Розділ 3 «Додаткові механізми реалізації права на апеляційне оскарження постанови» складається з чотирьох підрозділів.

У підрозділі 3.1 *«Правова природа приєднання до апеляційної скарги»* зазначено, що у разі відкликання апеляційної скарги чи відмови від неї або за наявності інших причин, що виключають розгляд справи по суті, заява про приєднання до апеляційної скарги в адміністративному судочинстві повинна мати самостійне процесуальне значення, якщо вона подана в межах строку апеляційного оскарження та за її подання сплачено судовий збір. Підкреслено, що саме за такої ситуації особи, які приєдналися до апеляційної скарги,

зможуть у повному обсязі реалізувати своє право на апеляційне оскарження для відстоювання правової позиції в суді апеляційної інстанції. Запропоновано внести відповідні зміни до ч. 4 ст. 193 Кодексу адміністративного судочинства України.

Доведено, що запропоновані в науковій літературі пропозиції про скорочення в адміністративному процесі України строків для подання заяви про приєднання до апеляційної скарги не вирішують проблеми щодо прискорення судового розгляду справи в адміністративному апеляційному суді. Вказане підтверджується тим, що по-перше, подання заяви про приєднання до апеляційної скарги не впливає на хід апеляційного провадження, оскільки в ній не висуваються нові вимоги до апеляційної скарги, що потребувало б для апеляційного суду повторного дослідження матеріалів справи, по-друге, особи, які мають право та бажання приєднатися до апеляційної скарги, найчастіше дізнаються про хід апеляційного провадження після початку судового розгляду та не мають можливості подати таку заяву до початку розгляду справи, по-третє, у разі скорочення строку для подання заяви про приєднання до апеляційної скарги, втрачається процесуально-правове значення такої заяви в адміністративному судочинстві, та, як наслідок, обмежується можливість особи скористатися додатковими механізмами реалізації права на апеляційне оскарження постанови.

Зроблено висновок, що заяву про приєднання до апеляційної скарги в адміністративному судочинстві доцільно класифікувати на два види: 1) універсальна – заява про приєднання до апеляційної скарги, яка має самостійне процесуальне значення у разі відкликання апеляційної скарги чи відмови від неї або за наявності інших причин, що виключають розгляд справи по суті; 2) спеціальна – заява про приєднання до апеляційної скарги, яка не має самостійного процесуального значення у разі відкликання чи відмови від апеляційної скарги.

У підрозділі 3.2 *«Співвідношення і розмежування доповнення та зміни апеляційної скарги»* зроблено висновок, що особа повинна до своїх доповнень чи змін до апеляційної скарги надати їх копії та доданих до них документів відповідно до кількості осіб, які беруть участь у справі. Запропоновано передбачити правові наслідки недотримання вказаних положень та внести відповідні зміни до ч. 1 ст. 193 Кодексу адміністративного судочинства України.

Вказано, що право доповнювати чи змінювати подану апеляційну скаргу є складовою частиною права особи на апеляційне оскарження постанови в адміністративному процесі. Наголошено, що доповнення та зміна апеляційної скарги втрачають своє процесуальне значення, наприклад, під час залишення апеляційної скарги без руху, оскільки такі доповнення і зміна мають правове значення лише разом з первинною (основною) апеляційною скаргою.

Підкреслено, що про всі зміни та доповнення апеляційної скарги, що надходять до апеляційного адміністративного суду слід обов'язково повідомляти і осіб, які приєдналися до апеляційної скарги в порядку й відповідно до ст. 192 Кодексу адміністративного судочинства України,

особливо у випадку, коли особа у поданій додатковій апеляційній скарзі змінила свою правову позицію у справі. У такому разі особа може відкликати свою заяву про приєднання, якщо вона не буде відповідати правовій позиції викладеній у додатковій апеляційній скарзі.

У підрозділі 3.3 *«Процесуально-правове значення заперечення на апеляційну скаргу»* зазначено, що процесуальна мета подання заперечення на апеляційну скаргу в адміністративному судочинстві – це доведення до відома апеляційного суду суб'єктивного судження особи, яка його подає, з приводу безпідставності поданої апеляційної скарги, непереконливості доводів й обґрунтувань, які в ній містяться, а також вказівка на законність і обґрунтованість оскаржуваної постанови суду першої інстанції.

Наголошено, що під час подання заперечення на апеляційну скаргу до апеляційного адміністративного суду необхідно аналізувати не тільки зміст ухваленої постанови, а й доцільно, перш за все, сконцентруватися на хибності чи неправильності положень та доказів, що викладені в апеляційній скарзі, посиляючись на фактичні обставини адміністративної справи та нормативно-правові положення чинного законодавства України і практики Європейського Суду з прав людини.

Вказано, що подання заперечення на апеляційну скаргу в адміністративному судочинстві України має таке правове значення: 1) виступає процесуальним механізмом, що надає змогу учасникам судового розгляду спростовувати обставини, викладені в апеляційній скарзі; 2) дозволяє особі в повній мірі реалізувати своє право на судовий захист, а також належним чином обґрунтовувати законність постанови суду першої інстанції; 3) впливає на межі апеляційного розгляду справи, у разі задоволення апеляційним адміністративним судом клопотань, що містяться в запереченні.

У підрозділі 3.4 *«Сутність відкликання апеляційної скарги та відмови від неї»* доведено, що під час відкликання апеляційної скарги до відкриття апеляційного провадження суддя-доповідач, який здійснював підготовку справи до апеляційного розгляду, повинен постановляти ухвалу про повернення скарги, яка не підлягає оскарженню, при відкликанні апеляційної скарги після відкриття апеляційного провадження, але до початку розгляду справи судом апеляційної інстанції, суддя-доповідач повинен постановляти ухвалу про залишення апеляційної скарги без розгляду, яка не підлягає оскарженню.

Визначено відмінність процесуально-правових наслідків між відмовою позивача від апеляційної скарги та відмовою позивача від адміністративного позову в апеляційному провадженні. Вказано, що у першому випадку суд апеляційної інстанції своєю ухвалою закриває апеляційне провадження, що означає набрання оскаржуваним судовим рішенням законної сили, а під час прийняття відмови від адміністративного позову апеляційний суд визнає судові рішення першої інстанції нечинним і закриває провадження у справі.

Наголошено, що саме на апеляційний адміністративний суд покладається обов'язок пояснити особі, яка бажає скористатися своїм правом відмовитися від апеляційної скарги, усі процесуально-правові наслідки її волевиявлення,

включаючи й те, що закінчення апеляційного провадження для інших осіб, які подали апеляційні скарги, та (або) приєднались до них не настає.

Зроблено висновок, що відмова від апеляційної справи може бути двох видів: повна, при якій особа, котра подає апеляційну скаргу, відмовляється від усіх вимог, заявлених в раніше поданій апеляційній скарзі; часткова, коли особа відмовляється від однієї чи декількох вимог, викладених в апеляційній скарзі.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні оптимальної моделі правового регулювання реалізації права на апеляційне оскарження постанови у вітчизняному адміністративному судочинстві. У результаті проведеного дослідження сформульовано такі висновки, пропозиції і рекомендації, спрямовані на досягнення поставленої мети:

1. Визначено, що право на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві – це суб'єктивне право кожної особи, гарантована державою система правомочностей (можливостей) на її розсуд задовольняти інтереси, передбачені об'єктивним правом шляхом вчинення процесуальних дій в конкретній справі, з метою перевірки законності й обґрунтованості рішення суду першої інстанції.

Враховуючи положення національного законодавства, практику Європейського суду з прав людини та сучасну доктрину, вбачається, що право на апеляційне оскарження постанови є складовим елементом права на судовий захист. Встановлено, що реалізація права на апеляційне оскарження при дотриманні вимог закону тягне відкриття апеляційного провадження та не може розпочатися без реалізації права на подання апеляційної скарги, що є невід'ємною складовою першого етапу апеляційного оскарження постанови.

Право на розгляд поданої апеляції в суді вищої інстанції реалізується на другому етапі апеляційного провадження – розгляді справи за апеляцією. Зміст цього права включає в себе можливість відмови позивача від адміністративного позову (ст. 194 Кодексу адміністративного судочинства України), приєднання до апеляційної скарги, поданої іншою особою (ст. 192 Кодексу адміністративного судочинства України), надання нових доказів (ч. 2 ст. 195 Кодексу адміністративного судочинства України) тощо. Зауважимо, що ці можливості є також елементами права на апеляційне оскарження постанови.

На відміну від права на подання апеляційної скарги, право на апеляційне оскарження постанови може реалізовуватися й на одному з етапів апеляційного провадження – розгляді справи по суті. Тому, незважаючи на те, що етапи та стадії апеляційного провадження не співпадають з відповідними етапами реалізації права на апеляційне оскарження постанови, вони нерозривно пов'язані між собою.

2. Доведено, що передумови виникнення права апеляційного оскарження постанови в адміністративному судочинстві тісно пов'язані з умовами реалізації цього права. Однак ці поняття слід розмежовувати, оскільки

передумови апеляційного оскарження – це ті обставини, з якими закон пов’язує виникнення права на оскарження. У свою чергу, реалізація зазначеного права залежить від дотримання особою процесуальних умов, передбачених законодавством. До цих умов належить дотримання вимог процесуальної форми порядку звернення до суду, а саме: 1) встановленої законом форми і змісту апеляційної скарги; 2) направлення іншим сторонам, які беруть участь у справі, копії апеляційної скарги і доданих до неї документів (підтвердженням направлення перерахованих документів іншій стороні можуть бути поштові квитанції й інші документи, що підтверджують прийом поштового відправлення, підпис про одержання копії скарги тощо); 3) сплата судового збору; 4) оформлення повноважень представника у випадку подання апеляційної скарги від імені особи, що бере участь у справі тощо.

Передумови апеляційного оскарження постанови слід розглядати як обставини, з якими закон пов’язує виникнення права на апеляційне оскарження, тобто це передумови виникнення цього суб’єктивного права в адміністративному судочинстві.

З’ясовано, що право на апеляційне оскарження постанови може виникати у відповідних суб’єктів за наявності суб’єктивних і об’єктивних передумов в їх сукупності.

На підставі аналізу вітчизняного законодавства, вказано, що межі оскарження постанови в адміністративному процесі, пов’язані з об’єктом та предметом оскарження, та визначаються з урахуванням таких критеріїв:

1) відповідність вимог, розглянутих судом першої інстанції, і розглянутих в суді апеляційної інстанції (правило про неприпустимість розгляду апеляційним судом нових вимог, які слід розглядати як вимоги про захист свого або чужого права або інтересу, що впливають з матеріального правовідношення, що не заявлялися і не розглядалися в суді першої інстанції);

2) обсяг постанови суду першої інстанції підлягає перевірці судом апеляційної інстанції з врахуванням волевиявлення сторін спору та ініціативи суду.

3. Наявність об’єкта, з приводу якого подається апеляційна скарга, є однією з основних передумов виникнення права на апеляційне оскарження постанови.

Встановлено, що об’єктом апеляційного оскарження є судові рішення першої інстанції, яке, на думку особи, котра подає апеляційну скаргу, містить несприятливі для неї наслідки вирішення публічно-правового спору. Апеляційна скарга може бути подана на всі постанови адміністративного суду першої інстанції, які не набрали законної сили, а також на ухвали суду першої інстанції, крім випадків, передбачених законом, зокрема, тих, що потребують негайного виконання (наприклад, у виборчих справах).

Зауважено, що терміни «рішення суду» та «судове рішення» необхідно розмежовувати. Адже, не дивлячись на очевидну подібність цих термінів, вони мають різний зміст. Зокрема, термін «судове рішення» є ширшим за змістом, оскільки включає як рішення суду, так і інші акти правосуддя, такі як ухвала суду.

З метою вдосконалення термінологічного апарату слід внести зміни до п. 12 ч. 1 ст. 3 Кодексу адміністративного судочинства України, виклавши його в такій редакції: «Постанова – письмове судове рішення суду будь-якої інстанції в адміністративній справі, в якому вирішуються вимоги адміністративного позову».

З'ясовано, що предметом апеляційного оскарження судового рішення є передбачений законом перелік підстав, що містяться в апеляційній скарзі, поданих сторонами, і перелік тих обставин (питань факту і права), які надалі стануть предметом перевірки в суді апеляційної інстанції). Тому апеляційне оскарження постанови має подвійний предмет – судові помилки з питань факту та права, що тісно взаємопов'язані. Так, застосування норм процесуального права до питань факту може виявлятися у прийнятті чи відхиленні доказів, виходячи з правил допустимості та належності доказів, необґрунтованій відмові суду в їх дослідженні. Неправильне застосування цих норм призводить до хибної кваліфікації матеріально-правових відносин у постанові суду.

4. За результатами дослідження загальної характеристики суб'єктів права на апеляційне оскарження постанови, можна зробити висновок, що ними є:

- особи, котрі брали участь у розгляді справи, – сторони (позивач, відповідач);
- треті особи, які заявляють самостійні вимоги на предмет спору;
- треті особи, що не заявляють самостійних вимог на предмет спору;
- особи, які не брали участі у справі, але суд вирішив питання про їх права та обов'язки;
- представники і правонаступники зазначених осіб;
- органи та особи, яким законом надано право захищати права, свободи та інтереси інших осіб;
- прокурор як представник інтересів громадянина або держави, чи як позивач.

Вбачається, що осіб, питання про права або обов'язки яких суд безпосередньо вирішив в мотивувальній або резолютивній частині судового рішення, слід визнати особливим видом третіх осіб.

Тому запропоновано доповнити ст. 54 Кодексу адміністративного судочинства України частиною 3: «Особі, питання про права чи обов'язки яких вирішено в мотивувальній або резолютивній частині судового рішення першої інстанції та які до ухвалення судового рішення не брали участі у справі, зобов'язані добросовісно користуватися належними їм процесуальними правами, неухильно виконувати процесуальні обов'язки та мати такі права:

- 1) знати про всі судові рішення, які ухвалюються у справі та стосуються їх прав та обов'язків;
- 2) знайомитися з матеріалами справи;
- 3) знайомитися з технічним записом, журналом судового засідання, протоколом про вчинення окремої процесуальної дії;
- 4) робити із матеріалів справи виписки, знімати копії з матеріалів справи, одержувати копії судових рішень;

5) оскаржувати судові рішення у частині, що стосується їх прав та обов'язків;

б) користуватися іншими процесуальними правами, наданими їм цим Кодексом.

– ч. 3 ст. 167 Кодексу адміністративного судочинства України викласти в такій редакції: «Особам, які брали участь у справі, але не були присутні у судовому засіданні та особам, питання про права чи обов'язки яких вирішено в мотивувальній або резолютивній частині судового рішення першої інстанції та які до ухвалення судового рішення не брали участі у справі, копія судового рішення надсилається за їх зверненням рекомендованим листом з повідомленням про вручення або під розписку безпосередньо в суді».

5. Розглянуто вимоги, що ставляться до форми і змісту апеляційної скарги у вітчизняному адміністративному судочинстві та зроблено висновок про доцільність встановлення обов'язку в ст. 187 Кодексу адміністративного судочинства України для осіб, які подають апеляційну скаргу, надавати до суду докази, що підтверджують дату отримання копії оскаржуваного судового рішення суду першої інстанції, а також зазначати про підстави звільнення від сплати судового збору та докази, що це підтверджують. Визначено, що апеляційна скарга в адміністративному судочинстві України складається з п'яти структурних елементів (вступна, описова, мотивувальна, прохальна та документальна частини), а також охарактеризовано їх зміст.

6. Доведено необхідність зміни процесуального порядку подання апеляційної скарги в адміністративному судочинстві України, зазначивши у ст. 187 Кодексу адміністративного судочинства України, що апеляційна скарга повинна подаватися безпосередньо до апеляційного суду.

На підставі аналізу зарубіжного процесуального законодавства, вказано на доцільність встановлення певних меж для поновлення процесуального строку апеляційного оскарження постанови суду першої інстанції у адміністративному судочинстві України. Зазначено, що для учасника справи, якому повний текст постанови або ухвали суду не були вручені у день його (її) проголошення або складення, має бути надана можливість поновити пропущений строк на апеляційне оскарження протягом двадцяти днів для постанови суду з дня вручення повного тексту постанови суду, на ухвалу суду протягом десяти днів з дня вручення такої ухвали. Запропоновано внести ці зміни до ст. 186 Кодексу адміністративного судочинства України.

Обґрунтовано необхідність збільшення строку апеляційного оскарження постанови суду, зокрема апеляційна скарга на постанову суду першої інстанції повинна подаватися протягом двадцяти днів, а на ухвалу суду – протягом десяти днів з дня його (її) проголошення.

7. Проаналізовано положення нормативно-правових актів, що регулюють питання приєднання до апеляційної скарги в адміністративному судочинстві зарубіжних країнах (наприклад, Російська Федерація, Латвійська Республіка). На підставі цього зроблено висновок, що обмеження суб'єктного складу осіб, які мають право подавати заяву про приєднання до апеляційної скарги, скорочення процесуального строку для подання заяви про приєднання до

апеляційної скарги або взагалі скасування такого процесуального інституту порушує право особи на апеляційне оскарження судового рішення, передбаченого в міжнародних нормативних документах, в тому числі в ст. 6 Європейської Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Класифіковано заяву про приєднання до апеляційної скарги на два види: універсальну і спеціальну, та визначено їх зміст. Розкрито процесуально-правове значення приєднання до апеляційної скарги.

Визначено відмінність між зміною та доповненням до апеляційної скарги в адміністративному процесі: зміна апеляційної скарги – це заміна одних положень іншими, наприклад, під час обґрунтування вимог апеляційної скарги особа наводить нові поважні причини, у зв'язку з якими не було подано доказів до суду першої інстанції, чи вказує нові, додаткові вимоги до апеляційної скарги тощо; доповнення – це викладення нових доказів, посилення на фактичні обставини справи, що поверхнево були досліджені у суді першої інстанції, подання до адміністративного апеляційного суду додаткових відомостей та документів, а також надання позитивної судової практики в аналогічних категоріях справ, які підтверджують законність і правомірність заявлених вимог у апеляційній скарзі. Запропоновано удосконалити процесуальний порядок подання доповнень та змін до апеляційної скарги в адміністративному судочинстві та внести відповідні зміни до ч. 1 ст. 193 Кодексу адміністративного судочинства України.

Підтримано наукову позицію (М. М. Васильченко, Л. П. Карамзіна, А. Ю. Осадчий), що заперечення на апеляційну скаргу практично завжди мають як матеріально-правовий, так і процесуально-правовий характер, оскільки особа, як правило, заперечуючи проти вимог апеляційної скарги, намагається всебічно проаналізувати подані апеляційні скарги, з точки зору їх форми та змісту.

Підкреслено, що матеріально-правові заперечення мають на меті ухвалення апеляційним адміністративним судом постанови про відмову в задоволенні вимог апеляційної скарги повністю або частково та в основному стосуються суті заявлених апеляційних вимог, а процесуально-правові заперечення обґрунтовують неправомірність виникнення або продовження процесу в справі у зв'язку з відсутністю передумов для звернення з апеляційною скаргою або порушення умов реалізації особою права на апеляційне оскарження, визначених у Кодексі адміністративного судочинства України. Розроблено авторське визначення «заперечення на апеляційну скаргу», а також визначено правове значення заперечення на апеляцію в адміністративному судочинстві України.

Сформульовано поняття «відмова від апеляційної скарги в адміністративному судочинстві». Запропоновано змінити процесуальний порядок оскарження ухвал про повернення апеляційної скарги, постановлених у зв'язку з відкликанням апеляційної скарги. Класифіковано види відмов від апеляційної скарги у вітчизняному адміністративному процесі на повну та часткову, охарактеризовано їх зміст.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Кирилюк І. В. Сутність апеляційного строку в адміністративному судочинстві України. Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Право». 2015. Вип. 1. Ч. 1. С. 135–140.
2. Кирилюк І. В. Суб'єкти апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві України. Часопис Академії адвокатури України. 2015. Т. 8. № 3. С. 46–50.
3. Кирилюк І. В. Процесуальне значення відкликання апеляційної скарги та відмови від неї в адміністративному судочинстві України. Судова апеляція. 2015. № 4 (41). С. 6–12.
4. Кирилюк І. В. Поняття та зміст заперечення на апеляційну скаргу в адміністративному судочинстві України. Прикарпатський юридичний вісник. 2016. Вип. 6 (15). С. 106–109.
5. Кирилюк І. В. Право на апеляційне оскарження рішення суду в адміністративному судочинстві як елемент права на судовий захист. Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. Серія: юриспруденція. 2016. № 4. С. 87–90.

Стаття у науковому фаховому виданні України,

включеному до міжнародних наукометричних баз даних

6. Кирилюк І. В. Приєднання до апеляційної скарги в адміністративному судочинстві. Право і безпека. 2015. № 4. С. 36–41.

Стаття у науковому виданні іншої держави

7. Кирилюк І. В. Апелляционное обжалование в административном судопроизводстве Украины. Современный научный вестник. 2015. № 10 (257). С. 60–65.

Тези наукових доповідей:

8. Кирилюк І. В. Визначення початку відліку строку апеляційного оскарження. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: Міжнародна науково-практична конференція, м. Харків, 12 грудня 2014 року: тези доповіді. Х., 2014. С. 97–99.
9. **Кирилюк І. В.**, Теремецький В. І. Передумови виникнення права на апеляційне оскарження судового рішення в адміністративному судочинстві України. Юридична освіта та юридична наука в Україні: витоки, сучасність, перспективи: Міжнародна науково-практична конференція, м. Запоріжжя, 16–17 жовтня 2014 року: тези доповіді. Запоріжжя, 2014. С. 146–148. *(Здобувачем проаналізовано теоретичні погляди щодо сутності та видів передумов виникнення права на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України).*
10. Кирилюк І. В. Співвідношення предмету та об'єкту апеляційного оскарження судового рішення в адміністративному судочинстві України.

Черкаські правові читання, м. Черкаси, 27 листопада 2014 року: тези доповіді. Черкаси, 2014. С. 39–40.

11. Кирилюк І. В. Характеристика суб'єктів апеляційного оскарження в адміністративному судочинстві України. Дотримання прав людини: сучасний стан правового регулювання та перспективи його вдосконалення: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 5 березня 2015 року: тези доповіді. К., 2015. С. 132–134.

12. Кирилюк І. В. Процесуальне значення доповнення та зміни апеляційної скарги в адміністративному судочинстві. Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 18–19 липня 2015 року: тези доповіді. К., 2015. С. 95–96.

13. Кирилюк І. В. Відкликання апеляційної скарги в адміністративному судочинстві України: проблемні питання та шляхи їх вирішення. Адміністративне право і процес: історія, сучасність, перспективи розвитку: II Всеукраїнська науково-практична конференція, м. Кривий Ріг, 24 березня 2017 року: тези доповіді. Кривий Ріг, 2017. С. 79–81.

14. Кирилюк І. В. Межі перегляду постанови судом апеляційної інстанції: теоретичні аспекти. Сучасні правові системи світу: тенденції та фактори розвитку: Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 25 травня 2017 року: тези доповіді. К., 2017. С. 191–195.

АНОТАЦІЯ

Кирилюк І. В. Право на апеляційне оскарження постанови в адміністративному судочинстві України. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук зі спеціальності 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Національний університет біоресурсів і природокористування України, Київ, 2017.

Дисертацію присвячено системному дослідженню науково-практичних проблем реалізації права на апеляційне оскарження постанов в адміністративному судочинстві України. З'ясовано сутність та сформульовано поняття права на апеляційне оскарження постанови. Здійснено розмежування передумов виникнення від умов реалізації права на апеляційне оскарження постанови. Визначено об'єкт, предмет та межі апеляційного оскарження постанови в адміністративному судочинстві України. Охарактеризовано систему суб'єктів апеляційного оскарження постанови. Розглянуто вимоги, що ставляться до апеляційної скарги та її структуру. Розроблено пропозиції щодо вдосконалення порядку і строків апеляційного оскарження постанови. Шляхом критичного аналізу положень проекту Закону про внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України запропоновано напрями вдосконалення таких додаткових механізмів реалізації права на апеляційне оскарження постанови, як приєднання, доповнення та зміна апеляційної скарги, заперечення на апеляційну скаргу, відкликання апеляційної скарги та відмова від неї.

Ключові слова: адміністративне судочинство, апеляційна скарга, право на апеляційне оскарження, суб'єкти апеляційного оскарження, вимоги до апеляційної скарги, порядок апеляційного оскарження, приєднання до апеляційної скарги, заперечення на апеляційну скаргу.

АННОТАЦІЯ

Кирилук І. В. Право на апеляційне обжаловання постановлення в адміністративному судопроизводстві України. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право; информационное право». Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Киев, 2017.

Диссертация посвящена системному исследованию научно-практических проблем реализации права на апелляционное обжалование постановления в административном судопроизводстве Украины, а также формулировке научно обоснованных выводов, предложений и рекомендаций, направленных на совершенствование действующего отечественного законодательства в этой сфере. Определена сущность и сформулировано понятие права на апелляционное обжалование постановления.

Осуществлено разграничение предпосылок возникновения от условий реализации права на апелляционное обжалование постановления. Обосновано, что предпосылки апелляционного обжалования – это те обстоятельства, с которыми закон связывает возникновение права на обжалование. При этом реализация указанного права зависит от соблюдения лицом процессуальных условий, предусмотренных законодательством.

Под объектом апелляционного обжалования предложено понимать судебное решение первой инстанции, которое, по мнению лица, подающего апелляционную жалобу, содержит неблагоприятные для него последствия решения публично-правового спора. Раскрыто содержание и соотношение объекта и предмета апелляционного обжалования постановления.

Охарактеризовано субъектов апелляционного обжалования постановления в административном судопроизводстве Украины. Предложено лиц, вопрос о правах или обязанностях которых суд непосредственно решил в мотивировочной или резолютивной части судебного решения признать особым видом третьих лиц.

Рассмотрены требования, предъявляемые к апелляционной жалобе, и указано, что правильное составление апелляционной жалобы как по форме, так и по содержанию, описание всех обстоятельств, доводов и доказательств, а также представление необходимых материалов, подтверждающих позицию апеллянта по делу, является важным этапом при обжаловании постановления суда первой инстанции в административном судопроизводстве Украины. Охарактеризованы такие структурные элементы апелляционной жалобы, как вводная, описательная, мотивировочная, просительная и документальная части.

Разработаны предложения по совершенствованию порядка и сроков апелляционного обжалования постановления. Указано, что в целях гармонизации и унификации отечественного процессуального законодательства, сокращение подачи многочисленных ходатайств о восстановлении срока апелляционного обжалования и разгрузки работы судов первой инстанции, необходимо увеличить срок на апелляционное обжалование в административном судопроизводстве и внести соответствующие изменения в статью 186 Кодексе административного судопроизводства Украины.

Путем критического анализа положений проекта Закона о внесении изменений в Кодекс административного судопроизводства Украины предложены направления совершенствования таких дополнительных механизмов реализации права на апелляционное обжалование постановления, как присоединение, дополнения и изменение апелляционной жалобы, возражения на апелляционную жалобу, отзыв апелляционной жалобы и отказ от нее.

Обоснована необходимость при отзыве апелляционной жалобы или отказе от нее или при наличии других обстоятельств, исключающих рассмотрение дела по существу, предоставлять заявлению о присоединении к апелляционной жалобе самостоятельное процессуальное значение, если оно подано в пределах срока апелляционного обжалования и уплачен судебный сбор.

Сформулированы предложения по совершенствованию процессуального механизма представления дополнений и изменений к апелляционной жалобе. Указано, что лицо, подающее дополнение или изменение к апелляционной жалобе, должно направлять другим участникам судебного разбирательства их копии с копиями прилагаемых документов, а при не предоставлении доказательства направления таковых другим участникам судебного разбирательства предложено апелляционным административным судам такие дополнения и изменения к апелляционной жалобе не принимать к рассмотрению и возвращать.

Доказана необходимость закрепления в статье 193 Кодекса административного судопроизводства Украины положения, согласно которому решение о возвращении апелляционной жалобы, принятое в связи с отзывом такой апелляционной жалобы не подлежит кассационному обжалованию.

Ключевые слова: административное судопроизводство, апелляционная жалоба, право на апелляционное обжалование, субъекты апелляционного обжалования, требования к апелляционной жалобе, порядок апелляционного обжалования, присоединение к апелляционной жалобе, возражение на апелляционную жалобу.

ANNOTATION

Kyryliuk I. V. The Right to Appeal a Decree within Administrative Judicial Proceedings of Ukraine. – The Manuscript.

The thesis for a candidate's degree by the specialty 12.00.07 Administrative Law and Procedure; Financial Law; Informational Law. National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Kyiv, 2017.

The dissertation is focused on the systematic study of the scientific and practical problems of the implementation of the right to appeal the decrees within administrative judicial proceedings of Ukraine. The author has clarified the essence and has formulated the notion of the right to appeal the decrees. The author has carried out the allocation between the preconditions of the origin from the conditions of the implementation of the right to appeal a decree. The object, subject matter and limits of an appeal of a decree within administrative judicial proceedings of Ukraine have been determined. The system of subjects of an appeal of a decree has been characterized. The requirements relating to an appeal and its structure have been considered. The author has developed some propositions for improving the procedure and terms of an appeal of a decree. By the way of a critical analysis of the provisions of the draft of the Law on amendments to the Code of Administrative Court Procedure of Ukraine the author has suggested the ways to improve such additional mechanisms for implementing the right to appeal a decree as accession, supplementing and changing an appeal, a denial of an appeal, the withdrawal of an appeal, and waiver of it.

Key words: administrative judicial proceedings, an appeal motion, the right to appeal, subjects of appeal, requirements to an appeal, procedure of appeal, accession to an appeal, objection to an appeal.